

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра економіки та міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Роль органів місцевого самоврядування в соціальному захисті населення
(за матеріалами Відділ питань соціального захисту населення Старосинявської
селищної ради, м. Хмельницький)

Здобувача вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
4 курсу, групи СЗ-41д
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
ОП «Соціальне забезпечення»
денної форми навчання

Вікторія ЧОРНА

Науковий керівник
доктор економічних наук, доцент

Лілія МАРТИНОВА

Гарант освітньої програми
доктор економічних наук, доцент

Лілія МАРТИНОВА

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	6
1.1 ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	6
1.2 ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	12
РОЗДІЛ 2 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	18
2.1.ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СТАРОСИНЯВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ	18
2.2.АНАЛІЗ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ СТАРОСИНЯВСЬКОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ	26
РОЗДІЛ 3 ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	30
3.1.ПРОБЛЕМИ ТА СКЛАДНОЩІ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	30
3.2.ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ ТА СТВОРЕННЯ КОМФОРТНИХ УМОВ ЖИТТЯ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	33
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

ВСТУП

У сучасних умовах соціальний захист населення є однією з ключових проблем суспільства. Національні уряди та органи місцевого самоврядування вкладають великі зусилля в забезпечення належного рівня соціального захисту населення. У зв'язку з цим, важливо дослідити роль органів місцевого самоврядування в соціальному захисті населення. Одним з основних завдань органів місцевого самоврядування є розробка та впровадження програм та проектів зі забезпечення соціального захисту населення. Такі програми можуть включати у себе питання забезпечення житлом, медичного обслуговування, пенсійного забезпечення, допомогу сім'ям з дітьми та інші.[1]

Однак, у діяльності органів місцевого самоврядування є проблеми, які потребують вирішення. До них відносяться недостатня фінансова підтримка з боку держави, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері соціального захисту, а також неефективність роботи місцевих органів у вирішенні проблем соціального захисту населення. З метою вирішення цих проблем, в кваліфікаційній роботі рекомендується розвивати співпрацю між органами місцевого самоврядування та державними органами зокрема, у питаннях фінансування соціального захисту населення. Також важливим є вдосконалення механізмів контролю якості надання соціальних послуг та забезпечення доступу до них.

У даній роботі оцінюється роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні соціального захисту населення. Аналізуються законодавчі акти, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення. Досліджуються функції та компетенції органів місцевого самоврядування у цій сфері, а також аналізуються практичні приклади їх роботи.

Теоретичні та методичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади розглядаються в наукових працях багатьох вітчизняних вчених таких, як: В. Бакуменко, Л. Бондарчук, В. Вакулєнко, О. Васильєва, С. Висоцька, О. Возний, Н. Гончарук, Л. Гуріна, О.

Держалюк, К. Живодьор, Т. Іванова, Ю. Каплан, А. Крусян, Г. Макаров, Я. Малик, С. Малаш, Я. Малик, Н. Мельтюхова, М. Месюк, М. Орлатий, Л. 9 Приходченко, Л. Прокопенко, О. Пухкал, М. Рикун, С. Серьогін, Н. Фоміцька, В. Фуратов, Ю. Шаров та інші.

Об'єкт дослідження – процес соціального захисту населення органами місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – правові засади соціального захисту населення в Україні.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи: аналізу та синтезу, порівняння, спостереження, конкретизації, наукової абстракції тощо.

Мета дослідження. Дослідити ролі органів місцевого самоврядування в забезпеченні соціального захисту населення та розробка рекомендацій для подальшого розвитку системи соціального захисту населення.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- проаналізувати наукові праці та законодавство з питань соціального захисту населення;
- вивчити основні поняття та концепції, пов'язані із соціальним захистом населення;
- оцінити роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні соціального захисту населення;

Апробація наукових досліджень: основні положення та результати дослідження кваліфікаційної роботи публікувались у збірнику наукових праць XII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих». Стаття на тему: «Роль органів місцевого самоврядування в соціальному захисті населення»

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Роботу викладено на 41 сторінок друкованого тексту, список використаних джерел нараховує 50 джерел.

Робота містить 6 таблиць та 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1 Характеристика системи місцевого самоврядування в Україні

Місцеве самоврядування в Україні – дозвіл територіальної громади жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду населення декількох сіл, селища та міста — незалежно вирішувати питання місцевого рівня в межах Конституції України і законів України. Місцеве самоврядування - це форма публічної влади, що втілюється специфічними суб'єктами - територіальними колективами і сформованими ними органами, має винятковий об'єкт - питання місцевого значення, та відбувається на основі використання окремого виду публічної власності - муніципальної [48].

Місцеве самоврядування виконується територіальними громадами сіл, селищ, міст як прямо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які репрезентують спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [48].

Територіальна громада села, селища чи міста являється первинним суб'єктом місцевого самоврядування та головним носієм його повноважень та обов'язків [31].

Ради народних депутатів – це органи, що представляють місцеве самоврядування [31].

Як відомо, існують два головних тлумачення поняття «система місцевого самоврядування». Перший – правовий, ґрунтується на ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон), згідно з нормами якої до системи місцевого самоврядування в Україні входять: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні і обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення. У містах з районним розподілом за рішенням

територіальної громади міста або міської ради можуть утворюватись районні в місті ради. Другий підхід, більш широко відомий у наукових колах, викладений у наукових статтях та працях сучасних учених, зокрема В.В.Мамонової. Так, на її думку, «система місцевого – впорядкована сукупність організаційних форм, інститутів місцевої демократії, зв'язків між ними та процесів, через які здійснюються функції місцевого самоврядування щодо вирішення питань місцевого значення, а також людський, правовий, матеріальний та фінансовий потенціал, необхідний для їх реалізації» [35].

Нинішня система місцевого самоврядування знаходиться у центрі уваги багатьох науковців, і це не випадково. Адже ґрунтовних досліджень вимагають не тільки прикладні сторони функціонування цього устрою, які зумовлені нагальністю реалізації тих чи інших варіантів реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [33].

Більш конкретного вивчення потребують сутнісні риси самої природи місцевого самоврядування та її особливості - фактору системності; місце і статус у контексті публічного управління в цілому. Згадані вище погляди не один раз були представлені представлялися у сучасній фаховій літературі[32].

Чільні сучасні фахівці, досліджуючи місцеве самоврядування, вже звертають увагу на його впорядкований характер. Так, зокрема, на думку В.І.Борденюка, “самоврядування (самокерування, самоуправління) є органічною властивістю, що притаманна суспільству як цілісній динамічній соціальній системі, де відбуваються процеси самоорганізації та саморегуляції” [6]. В.В.Мамонова уточнює: “Система місцевого самоврядування є складовою частиною публічного управління в державі поряд із системою державного управління. За своєю природою є децентралізованим складником системи публічного управління, виступає організаційно-політичною структурою із забезпечення життєдіяльності населення відповідно до державних стандартів” [4]. Цю думку поділяє також О.С.Ігнатенко, який, зокрема, зазначає: «Однією з характерних особливостей місцевого самоврядування є те, що воно діє як певна система або той організаційно-правовий механізм, завдяки якому територіальні

громади прямо і через органи місцевого самоврядування виконують функції і компетентності місцевого самоврядування. При елементній характеристиці системи місцевого самоврядування розрізняють систему місцевого самоврядування взагалі та систему місцевого самоврядування певного села, селища, міста» [14].

Якщо система місцевого самоврядування певного села, селища, міста являється суцільним утворенням, то система місцевого самоврядування загалом за своїм характером є впорядкованим комплексом, який включає як системи місцевого самоврядування конкретних сіл, селищ, міст, так і районні та обласні ради – органи місцевого самоврядування, що репрезентують у районах та областях колегіальні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст” [17].

Згідно з діючим законодавством розповсюджувачем права на місцеве самоврядування в Україні є територіальна громада. Відповідно до ч. 1 ст. 1. Закону під територіальною громадою слід розуміти населення, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є окремими адміністративно-територіальними одиницями, або ж за власним бажанням добровільне об'єднання громадян кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Головним питанням публічного управління, пов'язаного із статусом територіальної громади, є різниця потенційних функцій територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування дійсному дифузійному стану наших громад, які становлять неконсолідовану сукупність громадян[36]. Особливе місце в механізмі місцевого самоврядування приналежить сільському, селищному, міському голові. Сільський, селищний, міський голова який є головною посадовою особою територіальної громади, яка реалізує широкий спектр функцій направлених на задоволення потреб життєдіяльності територіальної громади в межах наданих законом повноважень органів виконавчої влади на певній території та повний перелік інших завдань, передбачених Законом. Однак повна низка проблем управлінського характеру спричиняє не завжди належний рівень кваліфікації посадовців і службовців органів місцевого самоврядування [48].

Увесь комплекс сучасних місцевих рад України можна умовно розділити на три групи, їх зображено на рисунку 1.1.

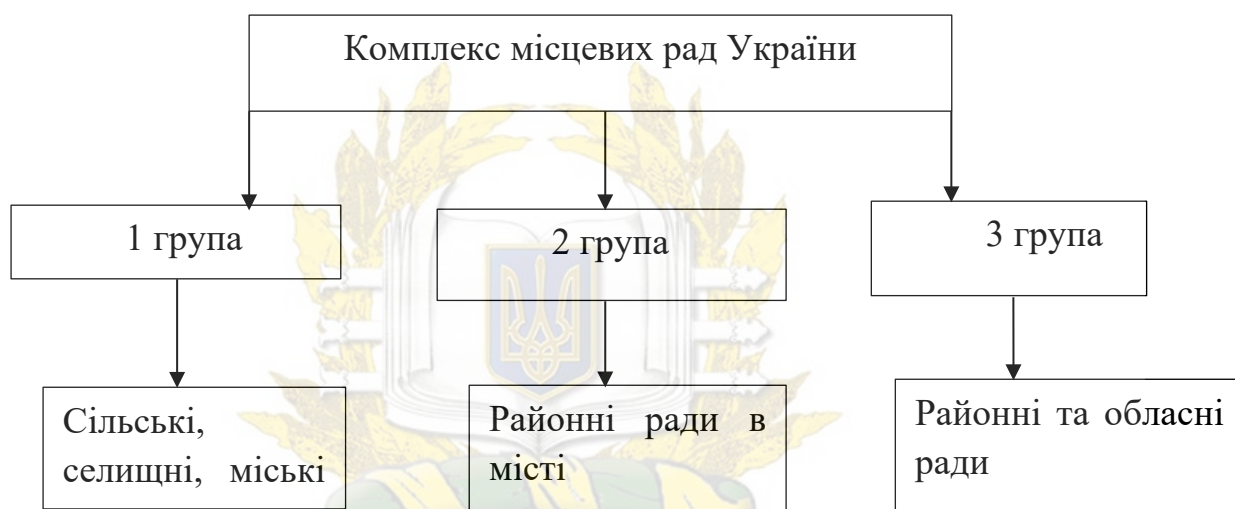

Рисунок 1.1. Комплекс місцевих рад України

Отже, як зображено на рисунку, до першої групи належать сільські, селищні, міські ради – так звані ради “базового рівня”. Їх основна функція – це представлення територіальної громади відповідного села, селища або міста, утворення власного виконавчого органу, здійснення комплексу повноважень із забезпечення життєдіяльності населеного пункту. У відповідності до закону їх очолює виконавчий орган. Головує на засіданнях місцевої ради сільський, селищний, міський голова, що обирається на прямих виборах [9]. До другої групи належать районні в місті ради, які є представницьким органом внутрішньоміської (районної у місті) громади, яка не виступає незалежним суб’єктом місцевого самоврядування. Однозначно, дійсної уваги органам міського самоврядування надає існування у них виконавчого органу. Персональний склад виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради затверджується радою за пропозицією сільського, селищного, міського голови, Комплекс місцевих рад України 1 група 2 група 3 група Сільські, селищні, міські ради Районні ради в місті Районні та обласні ради 16 районної у місті ради – за поданням голови відповідної ради. Від розуміння міським головою грядущого розвитку міста, головних та магістральних шляхів очікуваного зростання залежить не тільки устрій виконавчих органів, але і

їх особистий склад. Найважливішим в цьому є забезпечення системного підходу при організації безперервного підвищення кваліфікації виборних і посадових осіб місцевого самоврядування [14]. До третьої групи за представленою вище класифікацією можна віднести районні та обласні ради. Вони не є представницькими органами обласних та районних громад, адже у Конституція України не існує таких громад і Конституція не розглядає населення області, району як суб'єктів місцевого самоврядування, відповідно обласні, районні ради конституювані як органи місцевого самоврядування, що являють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст у межах повноважень, визначених Конституцією України, законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами [14].

Органи місцевого самоврядування (далі - ОМС) грають важливу роль у забезпеченні соціального захисту населення на місцевому рівні. Вони забезпечують розвиток та реалізацію соціальних програм, надають соціальну допомогу та послуги, захищають права та інтереси населення, зокрема вразливих груп.

Органи місцевого самоврядування можуть реалізовувати свої повноваження у галузі соціального захисту населення шляхом створення спеціалізованих підрозділів, які займаються соціально-економічними питаннями та координацією роботи органів соціального захисту населення. Крім того, вони можуть співпрацювати з іншими органами влади та громадськими організаціями з метою забезпечення ефективного соціального захисту населення[37].

Завданнями органів місцевого самоврядування у галузі соціального захисту населення є:

- розробка та реалізація програм соціального захисту населення на місцевому рівні;
- забезпечення надання соціальної допомоги та послуг населенню, яке потребує тимчасової або постійної підтримки;
- захист прав та інтересів населення від будь-яких форм дискримінації;

- захист вразливих груп населення та забезпечення їхньої соціальної підтримки;
- розвиток та підтримка інфраструктури соціального захисту населення;
- забезпечення координації роботи органів соціального захисту населення на місцевому рівні [30].

У процесі виконання своїх завдань органи місцевого самоврядування спираються на механізми демократичного управління та залучення громадськості до прийняття рішень у галузі соціального захисту населення.

Основна роль органів місцевого самоврядування в соціальному захисті населення полягає в[34]:

- розробленні та реалізації соціальних програм: ОМС приймають рішення щодо розроблення соціальних програм, які спрямовані на поліпшення соціального становища населення. Це може включати програми підтримки вразливих груп населення, надання житла та комунальних послуг, розвиток освіти та охорони здоров'я, соціальну допомогу тощо;

- наданні соціальних послуг: ОМС можуть забезпечувати безпосередньо надання різних соціальних послуг, таких як медична допомога, соціальне житло, підтримка сімей з дітьми, соціальне забезпечення для людей з інвалідністю, підтримка працездатних безробітних тощо[38];

- розробленні та реалізації заходів з боротьби з бідністю: ОМС вживають заходів для зменшення бідності та соціальної нерівності. Вони можуть стимулювати зайнятість, пропагувати економічний розвиток, надавати фінансову допомогу та соціальні пільги для малозабезпечених громадян;

- реалізації програм і заходів з соціальної реабілітації: ОМС можуть займатися реалізацією програм і проектів з соціальної реабілітації людей, які перебувають у складних життєвих обставинах, таких як бездомні, особи, які пережили катастрофи або конфлікти, а також особи, що потерпають від насильства чи дискримінації;

- залученні громадськості та партнерства: ОМС співпрацюють з громадськими організаціями, благодійними фондами, бізнес-структурами та

іншими зацікавленими сторонами для спільної реалізації соціальних проєктів, обміну досвідом та мобілізації ресурсів для соціального захисту населення.

Органи місцевого самоврядування сприяють підвищенню якості життя мешканців та забезпеченню соціальної справедливості на місцевому рівні[29].

Отже, система місцевого самоврядування є досить розгалуженою, що визначає вимогу системності для очікуваних реформ. Ключовим інструментом для успішної трансформації системи місцевого самоврядування має бути науковий та інституційний супровід реформ. Для підвищення ефективності функціонування системи місцевого самоврядування є необхідним забезпечення збалансованості здійснюваних функцій шляхом утворення на регіональному рівні повноцінних виконавчих органів районних і обласних рад та модернізації окремих елементів і розширення їх переліку за рахунок інституційних форм, що на практиці довели свою дієвість [18].

1.2 Повноваження та відповідальність органів місцевого самоврядування

Повноваження органів місцевого самоврядування, як їх права і функцій, в цілому становлять їх повновладність. Функції характеризуються двома факторами: 1) законодавчим закріпленням; 2) спроможністю територіальних громад їх реалізовувати. Законодавче закріплення компетенцій місцевого самоврядування є нормою, проголошеною Європейською хартією місцевого самоврядування [21]. Виходячи з цієї норми принципу держава на рівні закону відмовляється від деяких функцій і відрізняє та наділяє ними місцеве самоврядування. При цьому Хартія не розрізняє місцеве самоврядування за адміністративно-територіальними одиницями, що, відповідно, свідчить про те, що її норми щодо визначення функцій стосуються всіх органів місцевого самоврядування в Україні, в тому числі і на регіональному рівні [53, 26]. Таким чином, формування повноважень усіх органів місцевого самоврядування в

Україні є виключною функцією Української держави на рівні її Конституції та законів.

За час розвитку місцевого самоврядування в Україні головними проблемами його становлення науковці і практики нарікають на відсутність достатнього фінансування та невизначеного формулювання повноважень. Всі ці проблеми і питання відповідальності цих органів узагальнено в наукових працях таких вчених, як О.В.Батанов [6], В.В.Кравченко [31], В.І.Мельниченко та ін. Функції органів місцевого самоврядування поділені на три види, зображені на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Повноваження органів місцевого самоврядування

Власні повноваження (функції) органів місцевого самоврядування, до системи яких в Україні відносять сільські, селищні, міські Ради та їх виконкоми, районні і обласні Ради, насамперед спрямовані на задоволення прав і свобод жителів територіальної громади та забезпечення її соціально-економічного розвитку[39]. Звертаючи увагу на відсутність територіальних громад в районах та областях, власні функції районних та обласних рад направлені на вирішення сукупних інтересів, що знаходяться у цих адміністративно-територіальних одиницях громад. Власні повноваження можуть бути успішнішими у застосованні органами місцевого самоврядування, аніж представниками. Також в законах та теоретичних розробках питання, що узгоджуються територіальними громадами та утвореними ними органами, також називають «питаннями місцевого значення».

До таких питань Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» відносить широке коло повноважень, які поділяються: 1) на виключні повноваження сільських, селищних, міських Рад – вирішуються виключно на сесіях; 2) на повноваження виконавчих органів відповідних Рад. Питання місцевого значення, що становлять виключну компетенцію сільських, селищних, міських рад, передбачені ст. 26 Закону. До питань місцевого значення, що вирішуються виконавчими органами сільських, селищних міських Рад, законодавець відносить досить значні повноваження у багатьох сферах (ч. 1 ст. 27-38). Таким чином, наділення законодавцем повноваженнями не територіальної громади, а органів місцевого самоврядування, передбачає наявність не одного, а кількох суб'єктів відповідальності - рад та їх виконавчих органів[40].

Отже, сільські, селищні міські голови виступають як самостійні суб'єкти відповідальності за вирішення питань місцевого значення. Згідно зі ст. 75 Закону загальним є правило, відповідно до якого «органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами» [1]. Територіальна громада у будь-який час може достроково припинити повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування, якщо вони порушують Конституцію або закони України, обмежують права і свободи громадян, не забезпечують здійснення наданих їм законом повноважень[41]. Характерна особливість відповідальності органів місцевого самоврядування перед територіальною громадою полягає в тому, що підставою для її настання можуть бути не лише правопорушення, а й інші випадки неправового характеру (в тому числі політичного й морально-етичного). Відповідальність органів місцевого самоврядування перед державою є результатом порушення ними Конституції або законів України. Цей вид відповідальності застосовується в порядку санкціонування Верховною Радою України позачергових виборів сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної рад. Відповідальність районних і обласних рад зумовлюється, з одного боку, тим, що частка їх повноважень є похідною від сільської, селищної,

міської рад, а з другого – необхідністю делегування частки своїх повноважень районними і обласними державними адміністраціями (ст. 44) [48, 18].

Тому, що, по-перше, відсутність територіальної громади на рівні районів і областей робить неможливим застосування щодо них відповідальності перед територіальною громадою.

По-друге, їх відповідальність перед державою за відсутності дієвого механізму державного контролю, крім фінансового за переданими бюджетними коштами, є доволі суб'єктивним моментом.

По-третє, факт порушення Конституції та законів України, прав і свобод громадян може бути встановлений виключно адміністративним судом (щодо порушення конституційних прав і свобод громадян) або судом та органами прокуратури (щодо порушення законів та прав і свобод громадян) за ініціативою фізичних або юридичних осіб, права яких порушені або в інтересах яких вони виступають, у тому числі органів влади.

По-четверте, політичну відповідальність перед державою як таку, що базується на інтересах щодо цих органів, розглядати недоцільно, оскільки держава не може застосовувати відповідальність дискреційно, а повинна діяти лише у спосіб, визначений Конституцією та законами України. За шкоду, заподіяну в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування останні, в тому числі і виконавчі органи рад, відповідальні перед юридичними і фізичними особами у порядку, встановленому Законом про місцеве самоврядування, Цивільним [42] і Цивільно-процесуальним кодексах України. Як зазначає німецький науковець Д.Елерс, безперечно, законодавець з огляду на свої права, може встановити для місцевої громади які-небудь інші повноваження, крім тих, що зачіпають спільне проживання та існування членів громади та мають для них значення саме як для членів даного комунального утворення, однак при цьому він повинен обмежуватися рамками, в які він поставлений конституційно-правовими гарантіями місцевого самоврядування. Такий підхід свідчить, що громади також можуть вирішувати завдання державного рівня у випадку, коли державі вигідніше використовувати

місцеві переваги громад. У Конституції України завдання державного рівня формалізуються як «передані державою на підставі закону повноваження». У Законі останні отримують назву «делеговані повноваження». Ними стають повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, передбачені ч. 2 ст. 27–38 за винятком ст. 37). Загальний принцип відповідальності за делеговані повноваження передбачений п. 2 ст. 76, відповідно до якого «органи та посадові особи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень органів виконавчої влади є підконтрольними відповідним органам виконавчої влади» [42].

Забезпечення реальної відповідальності органів місцевого самоврядування за реалізацію закріплених за ними повноважень може бути здійснене в разі дотримання умов, що зображені на рисунку 1.3.

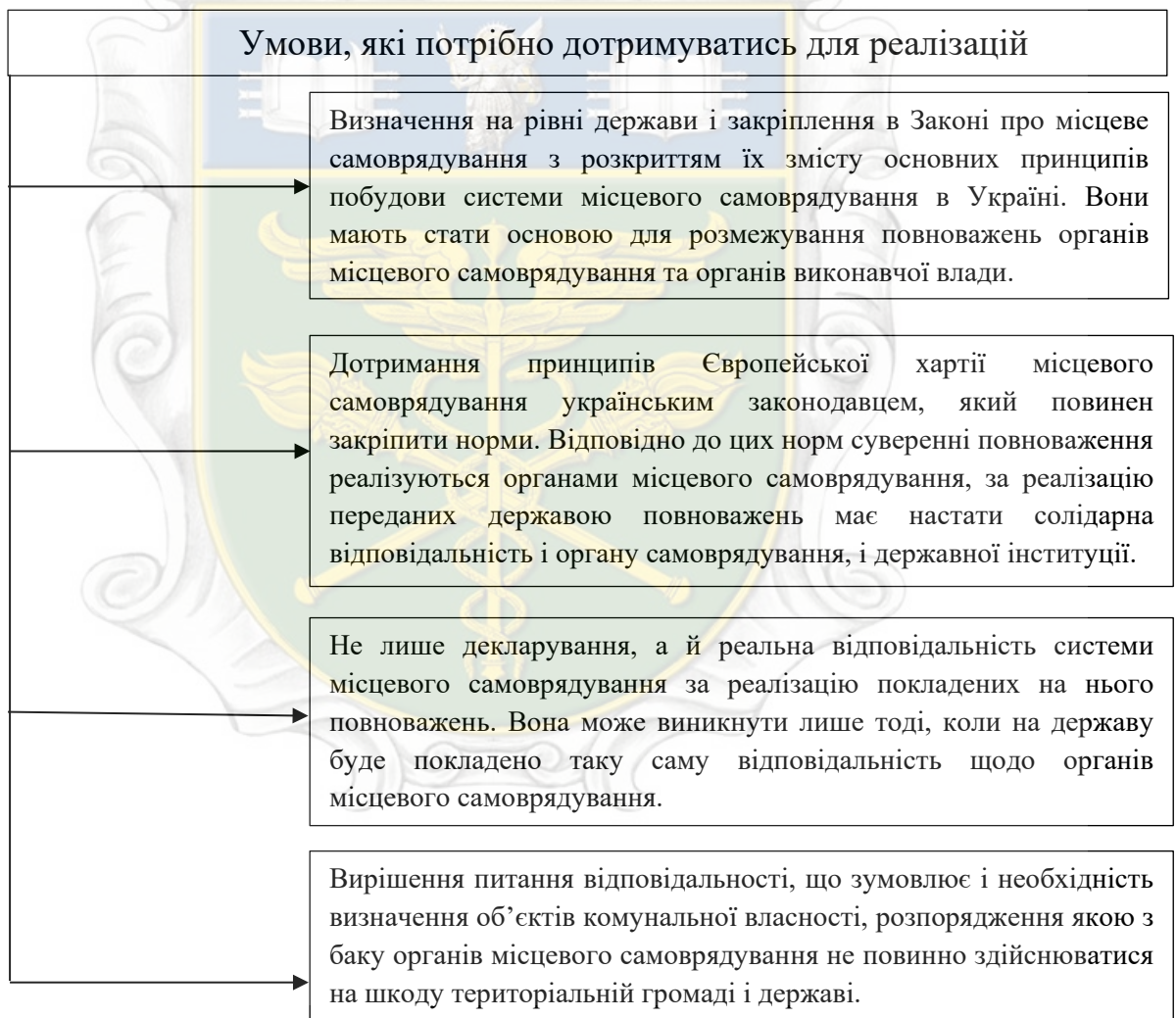

Рисунок 1.3. Умови дотримання закріплених повноважень

Отже відповідальність повинні нести органи місцевого самоврядування, що безпосередньо здійснюють делеговані повноваження за правилами, встановленими для притягнення до відповідальності відповідних державних органів, на які чинним законодавством покладається реалізація таких повноважень [43]. Формальний бік відповідальності за реалізацію органами місцевого самоврядування делегованих повноважень, будучи врегульованим Законом про місцеве самоврядування, нічим не відрізняється від відповідальності за здійснення власних повноважень.

РОЗДІЛ 2

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Характеристика діяльності Старосинявської селищної ради

Старосинявська об'єднана територіальна громада утворилась згідно рішення сесії Старосинявської селищної ради від 12 серпня 2015 року №1 відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Подібне рішення було прийнято й на сесії Хмельницької обласної ради в серпні 2015 року.

Це стало унікальним явищем в історії місцевого самоврядування України, коли жителі 45 населених пунктів виявили бажання і проявили приклад самореалізації, самоорганізації та об'єднання зусиль з метою збереження району як однієї територіальної цілісності в межах об'єднаної територіальної громади. На Україні є лише три подібні громади.

У рамках реформи довкола Старосинявській селищної ради об'єднались 45 населених пунктів району та понад 20 тисяч людей. Старосинявська селищна рада в своїй роботі керується наступними нормативно правовими актами: Конституція України; Кримінальний кодекс України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ «Про інформацію»; Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»; Закон України від 01.06.2010 р. № 2297- VI «Про захист персональних даних»; Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації»; Закон України від 27.03.2014 р. № 1170-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації»; Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VI «Про запобігання корупції»; Закон України від 09.04.2015 р. № 319-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації»; Указ президента України №

547/2011 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації»

Старосинявська селищна рада відповідає за забезпечення комунальних послуг, розвиток інфраструктури, регулювання земельних відносин та багато іншого на своїй території. Також рада має своїх обранців, які займаються управлінням громадою та вирішенням важливих питань щодо її розвитку та благоустрою[16]. Організаційна структура Старосинявської селищної ради представлена на рисунку 2.1[45].

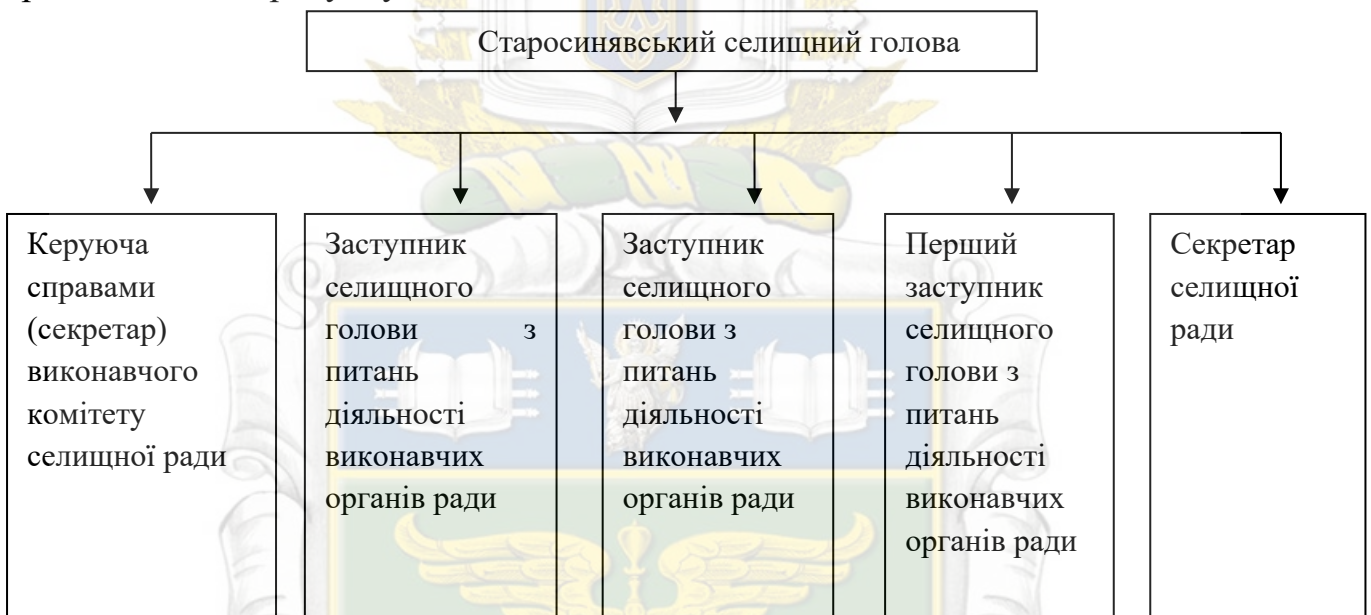

Рисунок 2.1. Організаційна структура Старосинявської селищної ради

Станом на 2018 рік депутати підтримали 22 програми розвитку з різних напрямків діяльності. Касові видатки на фінансування заходів, передбачених програмами, складають 10 мільйонів 142 тисячі гривень (таблиця 2.1).

Завдяки цим програмам вдалося вирішити багато питань у різних галузях життєдіяльності мешканців громади, що у свою чергу сприяло підвищенню рівня забезпеченості громадян[44].

Таблиця 2.1 – Програми розвитку та фінансування програм.

Профінансовано соціальну програму «Протидії захворювання на туберкульоз»	60 тис. грн.
Цільова програма розвитку системи лікувально – профілактичної допомоги хворим нефрологічного профілю на 2016 – 2018 роки	70 тис. грн.
Підтримали воїнів – інтернаціоналістів	16 тис. грн.
Надання допомоги на лікування та оперативне втручання	725 тис. грн.
Підтримано воїнів АТО	70 тис. грн.
Надано допомогу щодо проведення призову громадян України на строкову військову службу	20 тис. грн.
Профінансовано програму природоохоронних заходів з охорони навколишнього середовища Старосинявської селищної ради на 2017 - 2021 роки	36 тис. грн.
Селищна програма «Профілактика та боротьба зі сказом на території селищної ради на 2016 – 2017 р.р.»	10 тис. грн.
Програма розвитку культури Старосинявської селищної ради на 2016 – 2018 роки	10 тис. грн.
Підтримано програму запобігання особливо небезпечним інфекційним та інвазійним хворобам тварин на території Старосинявської селищної ради на 2017-2018 роки	55 тис. грн.

У Старосинявській селищній раді діють діють програми соціального захисту жителів громади (таблиця 2.2)

Таблиця 2.2 – Програми соціального захисту Старосинявської ОТГ.

Програма «Турбота» на 2018 - 2020 роки (На виконання якої громадяни мали змогу отримати одноразову грошову допомогу на лікування, на поховання одиноких, в зв'язку з пожежею)	514 тис.грн.
Програма діяльності громадської організації «Старосинявська спілка учасників АТО» на 2016 – 2019 роки.(На виконання цієї програми учасникам АТО надано одноразову грошову допомогу)	65 тис.грн.
Програма діяльності Старосинявської районної організації ветеранів Афганістану на 2016 – 2019 роки.	32 тис. грн.
Компенсаційні виплати на пільговий проїзд автомобільним транспортом	192 тис.грн.
Компенсаційні виплати на пільговий проїзд залізничним транспортом	5,4 тис.грн.
Пільги з послуг зв'язку	22,6 тис.грн.

З початку 2018 року у селищній раді відбулись 3 засідання комісії з надання одноразової матеріальної допомоги відповідно до програми «Турбота» Старосинявської селищної ради. На засіданні було розглянуто 320 заяв про надання одноразової допомоги, призначено допомог на лікування на суму 250 тис. грн.; адмінпослуг селищної ради, який надає 186 видів різних послуг,

опрацьовано близько 10 тисяч заяв; видано 22 дозвільні документи. За платні послуги, надані центром, до селищного бюджету надійшло близько 154 тис. грн.

В рамках укладених договорів Старосинявської селищної ради з благодійними організаціями (благодійний фонд «Разом з КЕРНЕЛ»; «ЛІТО»; «НАДІЯ»), а також іншими установами було закуплено сучасний ігровий дитячий майданчик, вартістю 56 тис. грн.; оздоровлено дітей (профінансовано 172,8 тис. грн.); виділено кошти в сумі 378,4 тис.грн. на утримання комунальної бюджетної установи селищної «Старосинявський центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю».

Працівниками Старосинявського центру комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю було взято на облік 121 сім'ю, яка опинилась у складних життєвих обставинах, в даних сім'ях виховується 163 дитини.

236 сім'ям (343 дитини) було надано соціальні послуги та здійснено більше 50 виїздів в раках мобільного консультативного, охоплено 37 населених пунктів громади. Із селищного бюджету на утримання центру було спрямовано 239,7 тис. грн.. Здійснено соціально-профілактичні заходи для 2 тисяч молодих осіб.

У свою чергу 1100 одиноких громадян похилого віку перебували на обліку в територіальному центрі соціального обслуговування. Було надано одиноким 100 тисяч соціальних послуг. На утримання Центру було виділено 3,2 млн. грн. із селищного бюджету.

За I півріччя 2020 року до селищної ради надійшло 535 звернень громадян та 6672 до старост. 168 скарг опрацьовано керівниками структурних підрозділів Старосинявської ОТГ із виїздом спеціалістів на місця; 52 особи прийнято особисто селищним головою; понад 300 заяв розглянуто на відповідних комісіях. Усі звернення розглянуто, прийнято рішення, надано роз'яснення, одноразову матеріальну допомогу.

У 2020 році Старосинявська ОТГ отримала допомогу від маркету АТБ. У Стару Синяву було доставлено 155 продуктових наборів. ТОВ «АТБ - Маркет» придбали продуктивні набори для одиноких громадян Старосинявської ОТГ, яким виповнилося 80 і більше років, та людям з особливими потребами, які

перебувають на обслуговуванні в Територіальному центрі. Селищним головою було організовано підвіз продуктивних наборів у кожен населений пункт громади, де мешкають старожили. В Територіальному центрі на обслуговуванні знаходиться 155 пристарілих громадян, кому 80 і більше років, та осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Старосинявською селищною радою підтримано Програму відшкодування пільг з послуг зв'язку та компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян, які проживають на території Старосинявської селищної ради на 2021 – 2025 роки:

для відшкодування коштів на надання послуг зв'язку пільгових категорій населення в сумі 10 тис. грн.;

для відшкодування компенсації за перевезення окремих пільгових категорій громадян на приміських, міжміських маршрутах загального користування автомобільним транспортом в сумі 60 тисяч гривень.

У 2021 р. селищною радою створено Відділ з питань соціального захисту населення.

Відділ з питань соціального захисту населення виконавчого комітету Старосинявської селищної ради є структурним підрозділом виконавчого комітету Старосинявської селищної ради, утворюється сільською радою, підзвітний і підконтрольний сільській раді, підпорядкований виконавчому комітету сільської ради, сільському голові, відповідно до розподілу обов'язків, є однією з головних структурних підрозділів виконавчого комітету Старосинявської селищної ради.

Відділ здійснює організацію та координацію діяльності з питань соціального захисту населення в межах території ради.

Основними завданнями відділу з питань соціального захисту населення є:

- забезпечення реалізації соціальної політики на території селищної ради;
- проведення соціальних досліджень та аналізу стану соціального захисту населення;
- підготовка пропозицій щодо удосконалення законодавства та нормативно-правових актів з питань соціального захисту населення;

- організація надання соціальної допомоги населенню в разі потреби;
- контроль за виконанням нормативних актів з питань соціального захисту населення;
- здійснення інших функцій, пов'язаних з питаннями соціального захисту населення на території селищної ради[17].

Відділ з питань соціального захисту населення забезпечує надання різних видів соціальної допомоги, таких як матеріальна допомога, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, допомога по безробіттю, соціальне страхування тощо. Він також організовує роботу з підтримки вразливих категорій населення, таких як пенсіонери, інваліди, діти-сироти, малозабезпечені сім'ї та інші.

Відділом було прийнято 2322 особових справ, від отримувачів усіх видів соціальних допомог; відділ прийняв 466 заяв для отримання довідок (на харчування в садочках, школах, на зміну реквізитів банку, доходи на субсидію інше). Працівники відділу працюють з населенням та надають необхідні консультації.

З початку війни, станом на 20.08.22 р. на території Старосинявської громади було зареєстровано 3050 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), з них понад 380 дітей. Близько 1420 ВПО залишаються проживати в громаді. Продовжують ще прибувати переселенці з міст України, де ведуться важкі бої. На базі селищної ради з початку березня 2022 року продовжують працювати два координаційні центри з надання гуманітарної допомоги переселенцям, куди надходить допомога від різних благодійних організацій (рисунок 2.2).

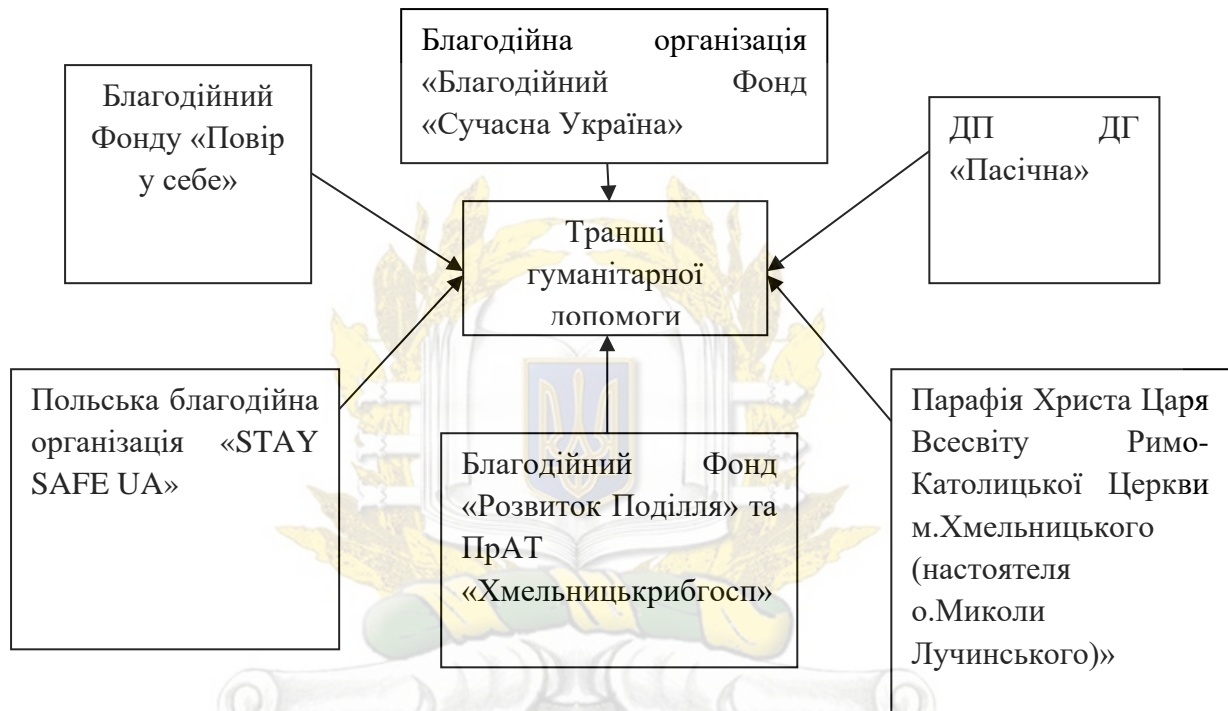

Рисунок 2.2. Транші гуманітарної допомоги.

Також відбувалася співпраця з міжнародними благодійними організаціями Товариства Червоного Хреста (медична та психологічна допомога для ВПО), благодійного фонду «Карітас», благодійною організацією «World central Kitchen» (тричі отримували по 500 продуктових наборів), Міжнародною організацією міграції (надана необхідна побутова техніка для переселенців).

Старосинявська територіальна громада Хмельницької області забезпечує соціальний захист своїх мешканців за допомогою наступних механізмів[46]:

- система соціальної допомоги: Громада забезпечує матеріальну допомогу та інші види соціальної допомоги для мешканців, які потребують допомоги.
- центр зайнятості: У громаді працює центр зайнятості, який забезпечує підтримку для безробітних та допомагає знаходити нову роботу.
- медична допомога: Громада забезпечує доступ до медичної допомоги та медичних послуг для всіх мешканців. Також працює мережа лікувальних закладів та амбулаторій.
- освіта: Громада забезпечує доступ до освіти для всіх мешканців, зокрема дошкільної, початкової та середньої школи.

– соціальні послуги: Громада забезпечує доступ до соціальних послуг, таких як допомога з догляду за літніми людьми та людьми з інвалідністю, допомога у веденні господарства, транспортування тощо.

– програми підтримки: Громада запроваджує різноманітні програми підтримки, які спрямовані на покращення соціально-економічного становища мешканців. Наприклад, програма підтримки малого та середнього бізнесу.

Законодавство України про соціальний захист населення має безпосередній вплив на життя мешканців Старосинявської територіальної громади. Останнім часом відбулися певні зміни в законодавстві, які стосуються соціального захисту населення, зокрема: Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 06.12.2017 № 2147-VIII встановлює новий порядок надання пенсій[3]. Зокрема, він передбачає підвищення розміру мінімальної пенсії та встановлення єдиного віку для призначення пенсії за віком - 60 років для жінок та 63 роки для чоловіків; Закон України "Про соціальні послуги" від 09.02.2017 № 1679-VIII визначає порядок надання соціальних послуг, які забезпечують реалізацію прав громадян на соціальний захист[4]. Зокрема, цей закон встановлює право на безоплатне житло для громадян, які опинилися в складних життєвих обставинах; Закон України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" від 02.07.2015 № 559-VIII встановлює порядок надання допомоги малозабезпеченим сім'ям, яка включає в себе допомогу на дітей та допомогу на оплату житла та комунальних послуг[5].; Закон України "Про основи соціальної захищеності населення в умовах соціально-економічного розвитку України" від 22.06.2017 № 2147-VIII[6]. Він визначає правові та організаційні засади соціального захисту населення та закладає основи системи соціальної захищеності населення в Україні; Указ Президента України "Про деякі заходи щодо соціального захисту населення в умовах збройної агресії Російської Федерації" від 16.03.2022 № 117/2022[7]. Він передбачає покращення соціального захисту населення, що постраждало від війни на Сході України та внаслідок російської агресії, зокрема, підвищення рівня пенсій та інших соціальних виплат, запровадження соціального медичного страхування тощо; Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання соціальної

допомоги під час карантину" від 17.12.2020 р. № 1164-IX[8]; Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про надання державної соціальної допомоги особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 31.05.2017 р. № 386 [9].

Також важливо звернути увагу на розпорядження місцевих органів влади, зокрема Старосинявської селищної ради, щодо надання соціальної допомоги мешканцям територіальної громади. Ознайомитись з ними можна на сайті ради або звернувшись безпосередньо до відділу з питань соціального захисту населення виконавчого комітету Старосинявської селищної ради [18].

2.2. Аналіз надання соціального захисту населення Старосинявською територіальною громадою

Для розгляду соціального захисту населення органами місцевого самоврядування було взято Старосинявську селищну раду відділ питань соціального захисту населення.

Відділ з питань соціального захисту населення Старосинявської селищної ради, насамперед приймає заяви населення на надання допомоги, після чого вони надходять безпосередньо до селищної ради, надсилаються до м. Київ, де розглядаються, та приймається рішення про надання про надання допомоги.

На основі цих даних проводився аналіз по кількості зареєстрованих заяв на ту чи іншу допомогу в період з 2020 – 2022 рр. (таблиця 2.2.)

Для початку розглянемо внутрішньо переміщених осіб.

Таблиця 2.3. – Заяви ВПО 2020-2022рр.

Назва	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Видача довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи	42	29	3050
Надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам	17	8	3020

Рисунок 2.3. Соціальний захист ВПО в Старосинявській громаді.

Як зазначено на діаграмі, ми можемо бачити значний зріст ВПО у 2022 році, який відбувся через збройний напад країни агресора на територію нашої держави. Через що частина населення була змушена покинути свої будинки та шукати притулок як у інших країнах так і в безпечніших областях України. Тому, як вже зазначено у таблиці та діаграмі, на території Старосинявської громади у період 2022 році було зафіксовано 3050 заяв на облік та 3020 заяв на допомогу.

Також розглянемо ще декілька зареєстрованих видів заяв (рисунок 2.2.).

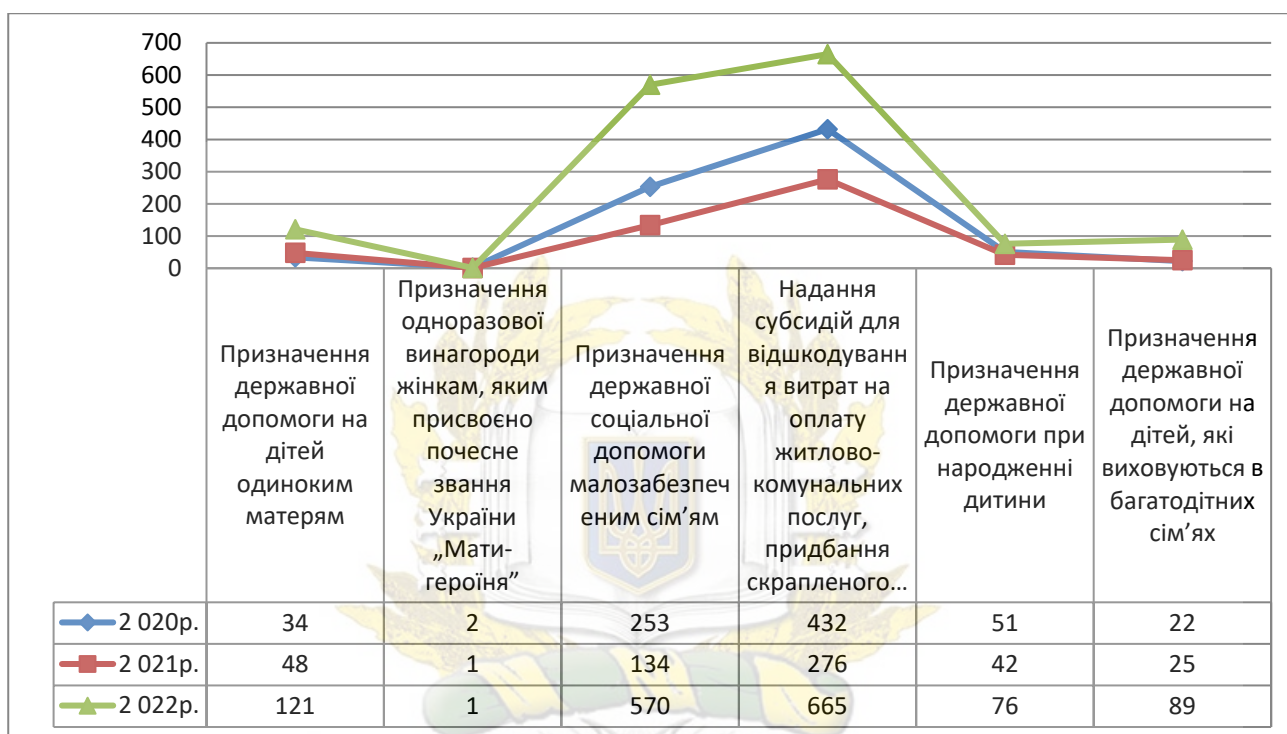

Рисунок 2.4. Види призначення допомог 2020-2022рр.

Для аналізу використовувались найбільш поширені види та заяви на соціальний захист. Оскільки Старосинявська громада включає в себе не велику кількість населення, з кожним роком чисельність заяв помірно змінюється. Під час проходження практики, мною було визначено, що найбільше заяв надходило саме на надання субсидій (665) та/або пільг (570). В основному це були люди віком 55 та більше років.

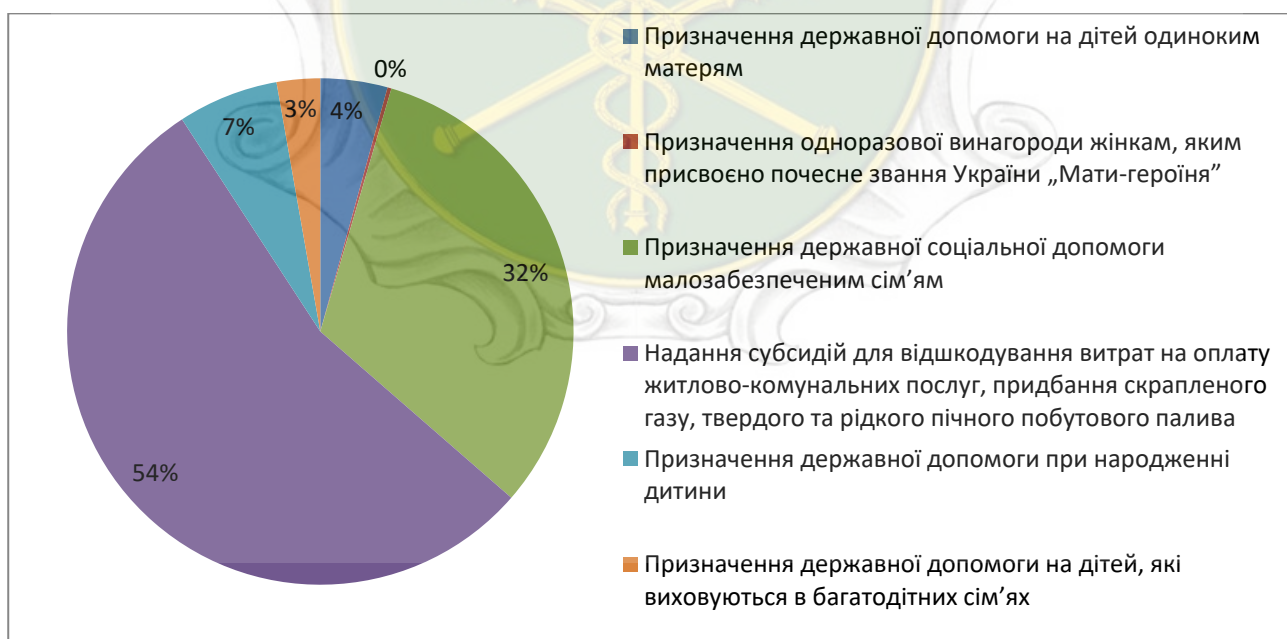

Рисунок 2.5. Відсоток зареєстрованих заяв протягом 2020-2022рр.

Інші види соціальних допомог також затребувані. Станом на 2022 рік збільшилась значна частина поданих заяв на деякі з них. Особливо у: призначення державної допомоги на дітей одиним матерям; призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; призначення державної допомоги на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях і звичайно надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.

РОЗДІЛ 3

ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Проблеми та складнощі соціально незахищених верств населення в умовах війни

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало викликом для всіх сфер — не винятком стала і соціальна, яка опікується вразливими, мало захищеними та незахищеними категоріями населення.

Надання соціальних послуг є одним із основних напрямків системи соціального захисту Старосинявської селищної ради. Спектр цих послуг є досить широким — від послуг з догляду вдома, різноманітної допомоги з подолання тих чи інших складних життєвих обставин до комплексних медико-соціальних послуг, що передбачають проживання людини у спеціалізованій установі.

Люди, які отримують соціальні послуги, з тих чи інших причин (або їх комплексу) — як-от вік, самотність, захворювання, соціальні негаразди, бідність тощо — перебувають у вразливому становищі, а отже, ще менш стійкі до різноманітних криз. Людина, яка не може самостійно покинути своє помешкання або піклуватися про себе чи своїх дітей і фактично залежить від сторонньої допомоги, в ситуації військової загрози опиняється у фактично беззахисному становищі. Для сімей, у яких один чи обоє з батьків страждають від наркотичної залежності та/або мають місце складні стосунки чи насильство, ті виклики, які приносить війна, можуть бути дуже складними [19].

Незахищені верстви населення - це соціально вразливі групи людей, які мають обмежені можливості доступу до ресурсів та послуг, які необхідні для повноцінного життя.

У Старосинявській територіальній громаді є такі групи населення [20].

Рисунок 3.1. Незахищені верстви населення Старосинявської ОТГ.

Ці соціально незахищені верстви населення можуть зазнавати більшого тиску та вразливості під час війни, тому їм потрібна додаткова увага та допомога.

Деякі з проблем, з якими вони можуть стикатися, включають:

Безпека: Війна створює загрозу безпеці всім людям, але особливо вразливі соціальні групи, такі як діти, жінки, люди з інвалідністю, старші люди та інші соціально незахищені верстви. Вони можуть бути особливо вразливими на передовій, під час бомбардувань, евакуації та інших небезпечних ситуацій.

Втрата житла та майна: Соціально можливо незахищені верстви населення мають мінімальні можливості для забезпечення собі житла та інших ресурсів. Умови війни можуть призвести до знищення житла та іншого майна, що може призвести до бездомності та додаткової соціальної вразливості.

Недоступність медичної допомоги: Війна може спричинити значні навантаження на медичну систему, які можуть стати неефективною або неспроможною відповіддю на надзвичайний стан, такі як травми, поранення або серйозні хвороби.

Бідність: Війна може спричинити руйнування економіки та зменшення можливостей заробітку, що знову ж таки найбільше відчують соціально незахищені верстви населення. Вони зараз займають низькооплачувані робочі місця та працюють у секторах економіки, які вимагають найбільше від війни.

Насильство та безпека: Війна зараз має рівень насильства та злочинності, особливо в зоні бойових дій. Це може призвести до травм та вбивств, особливо в

соціально незахищених верствах населення, які не мають можливості захиститися або втекти.

Недоступність освіти: Війна може призвести до обмеженого доступу до освіти, що може погіршити можливості соціально незахищених верств населення отримувати кваліфіковану роботу та виходити з бідності.

Економічна вразливість: Війна може призвести до зниження економічної активності та зниження рівня життя, що може особливо відчутно відчувати соціально незахищені верстви населення[21].

Знання про проблеми та складнощі, з якими стикаються незахищені верстви населення під час війни, є дуже важливим. Це може допомогти розробити ефективні стратегії та програми допомоги для цих людей.

Наприклад, можна забезпечити незахищеним верствам належний доступ до медичної допомоги та психологічної підтримки. Також можна надавати допомогу у відновленні житла та майна, а також забезпечувати дітей з можливістю навчання навіть у військовий час.

Важливо забезпечити ефективний контроль за тим, щоб незахищені верстви населення не ставали об'єктом насильства та злочинів від інших сторін конфлікту. Крім того, важливо забезпечити незахищеним верствам належний доступ до інформації та засобів масової інформації, щоб вони могли бути в курсі подій та можливих загроз для свого життя та здоров'я.

Крім державних організацій, значну роль у допомозі незахищеним верствам можуть відігравати різні благодійні організації та громадські ініціативи, які можуть забезпечити потрібну допомогу та підтримку у цей важкий для людства період.

Також, місцеві органи самоврядування Старосинявської територіальної громади можуть грати важливу роль в допомозі незахищеним верствам населення під час війни. Для цього вони можуть приймати різні заходи, такі як[48]:

Таблиця 3.1. – Заходи щодо покращення життя незахищених верств населення.

Надання матеріальної допомоги	Виділяти кошти з бюджету для допомоги незахищеним верствам населення, зокрема ветеранам, малозабезпеченим та бездомним людям, сім'ям з дітьми та іншим
Забезпечення доступу до медичної допомоги	Сприяти доступності до медичних послуг для незахищених верств населення, зокрема шляхом організації мобільних медичних бригад, безкоштовного проїзду на медичні заклади та ін.
Організація гурткової роботи та розвиток соціальної інфраструктури	Старосинявська громада може організовувати гуртки та курси для незахищених верств населення, підтримувати та розвивати соціальну інфраструктуру, зокрема дитячі садки, школи та спортивні заклади
Забезпечення соціального житла та працевлаштування	Можуть підтримувати соціальне житло для незахищених верств населення, забезпечувати можливості працевлаштування та професійного навчання
Організація заходів культурного і духовного зміцнення	Можуть сприяти організації культурних та духовних заходів, таких як концерти, виставки, спортивні змагання, благодійні акції та ін.

Незахищені верстви населення можуть звернутись за допомогою до органів місцевого самоврядування, які мають обов'язок надавати допомогу своїм громадянам. Для цього варто звернутись до місцевої ради або відділу соціального захисту населення. Крім того, також можна звернутись до благодійних організацій та фондів, які надають допомогу соціально незахищеним верствам населення. Для цього потрібно знайти такі організації та дізнатись, які документи та докази доходів необхідно надати для отримання допомоги.

3.2. Особливості оформлення соціальних виплат та створення комфортних умов життя для внутрішньо переміщених осіб

Починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни. Частина території нашої держави незаконно анексована та тимчасово окупована РФ, на частині ведуться бойові дії. Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове

переміщення – громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн. осіб.

Внутрішньо переміщена особа (ВПО) — в українському законодавстві це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру[22].

Внутрішньо переміщеними особами є люди, що були змушені раптово тікати зі своїх будинків у великих кількостях в результаті збройного конфлікту, внутрішньої ворожнечі, систематичних порушень прав людини або стихійних лих, але знаходяться на території власної країни.

Вони переселяються в інші регіони країни, залишаючись в межах своєї країни. Це означає, що вони не є міжнародними біженцями, але все ж потребують допомоги та захисту з боку держави, в тому числі, доступу до житла, харчування, медичної допомоги, освіти та інших соціальних послуг[49].

Призначення статусу внутрішньо переміщеної особи (ВПО) в Україні здійснюється згідно з Законом України «Про захист прав та свобод внутрішньо переміщених осіб»[10]. Згідно з цим законом, ВПО може отримати статус, якщо вони змушені покинути своє місце проживання або постійного проживання внаслідок внутрішнього конфлікту, насильства, порушень прав людини, природних катастроф, екологічних катастроф або інших обставин, що створюють загрозу їх життю, здоров'ю та безпеці.

Статус ВПО може бути наданий установою, яка має право відповідно до законодавства, такою як комісія з питань внутрішнього переміщення, громадська організація, представництво ООН, міжнародна організація або місія. Після отримання статусу ВПО мають право на допомогу від держави та міжнародних організацій, а також на певні соціальні, медичні та інші послуги.

Важливо зазначити, що отримання статусу ВПО є процедурою, яка повинна бути проведена відповідно до законодавства та з урахуванням конкретних обставин кожного випадку.

Станом на 20.08.22 р. на території Старосинявської громади зареєструвалося 3050 внутрішньо переміщених осіб, з них понад 380 дітей. Близько 1420 ВПО залишаються проживати в громаді. Продовжують ще прибувати переселенці з міст України, де ведуться важкі бої. На базі селищної ради з початку березня продовжують працювати два координаційні центри з надання гуманітарної допомоги переселенцям.

Завдяки цілеспрямованій організаторській роботі працівників Старосинявської ради в приватному секторі житла було тимчасово розселено близько 2 600 вимушених переселенців.

Щоб отримати довідку ВПО, заявник може звернутися до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення. Або у період дії воєнного стану може:

- звернутися до уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради;
- звернутися до уповноваженої особи ЦНАПу;
- подати заяву через портал Дія[23].

На довідку мають право:

- Громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, яких змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру – тобто внаслідок обставин, які вважаються загальновідомими і такими, що не потребують доведення, якщо інформація про них міститься в офіційних звітах (повідомленнях) уповноважених на це організацій;

– Неповнолітні діти, які отримали паспорт громадянина України, незалежно від наявності (відсутності) реєстрації місця проживання, якщо інформацію про них внесено до ЄІБДВПО;

– Особи, житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення АТО (з 12.04.2014 по 30.04.2018)/ООС (з 30.04.2018 по 24.02.2022);

– Діти, які народилися у ВПО, і т.д.[24].

Під час війни, оформлення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам (ВПО) може мати деякі особливості. Зокрема, держава може запроваджувати певні додаткові програми та механізми підтримки для ВПО, щоб забезпечити їм необхідну допомогу та підтримку.

Однією з основних соціальних виплат, які можуть бути отримані ВПО під час війни, є допомога на дітей. Ця допомога надається дітям, які втратили батьків або опікуна внаслідок війни або інших обставин, пов'язаних з конфліктом. Допомога може включати грошову компенсацію, послуги забезпечення місця у дитячому закладі або інші види підтримки[42].

Крім того, ВПО можуть отримувати інші види соціальних виплат, такі як допомога по безробіттю, допомога по інвалідності, медична допомога, соціальні послуги та інші види підтримки. Оформлення цих соціальних виплат зазвичай здійснюється через соціальний захист населення або інші відповідні державні установи.

Оформлення соціальних виплат для ВПО під час війни може бути складним процесом через нестабільну ситуацію в країні та зміну законодавства та політики уряду. Проте, важливо, щоб держава та міжнародні організації забезпечували необхідну допомогу та підтримку ВПО під час війни, щоб допомогти їм пережити важкі часи та повернутися до нормального життя.

Допомога внутрішньо переміщеним особам (ВПО) є важливим завданням для Старосинявської ОТГ. Вона зобов'язана забезпечити ВПО доступ до житла, медичних та соціальних послуг, освіти та працевлаштування.

Старосинявська громада визначає порядок призначення та виділення матеріальної допомоги ВПО, забезпечує житлом, медичним обслуговуванням, соціальною підтримкою, юридичною допомогою, а також забезпечує доступ до освіти та працевлаштування[50].

До того ж, Старосинявська громада проводить роботу з підвищення свідомості громадськості щодо потреб ВПО, а також організовує курси навчання та професійну підготовку для ВПО з метою поліпшення їх шансів на працевлаштування.

Загалом, допомога ВПО є важливим завданням для органів місцевого самоврядування, оскільки вона сприяє їхньому соціальному та економічному відновленню після переміщення[47].

Створення комфортних умов життя для внутрішньо переміщених осіб - одна з важливих завдань громади. Основні напрямки допомоги, яку надає Старосинявська територіальна громада ВПО, представлені в таблиці 3.2 [25]:

Таблиця 3.2. – Допомога ВПО.

Надання житла	Намагаються надати ВПО житло в першу чергу. Це може бути як тимчасове житло, так і постійне житло.
Медична допомога	Забезпечують ВПО доступ до медичної допомоги та лікування. Це може бути наданням медичних послуг в закладах охорони здоров'я, а також забезпеченням ліків.
Соціальна допомога	Надають ВПО соціальну допомогу у вигляді матеріальної допомоги, продуктових наборів, одягу, взуття тощо.
Працевлаштування	Допомагають ВПО знайти роботу або організовують професійну підготовку для того, щоб ВПО змогли працювати та забезпечувати себе та свої родини.
Навчання	Надають ВПО можливість отримати освіту та підвищити свою кваліфікацію. Це може бути наданням доступу до навчальних закладів або організацією безкоштовних курсів та тренінгів.
Культурні заходи	Організують культурні та розважальні заходи та інше.

Проте, не все так добре як могло здаватись. На сьогоднішній день в нашій державі існує низька проблем з якими стикаються внутрішньо переміщені особи.

Пропоную навести декілька основних[26]:

Таблиця 3.3. – Проблеми ВПО.

Допомога держави	Переселенці кажуть про недостатній рівень підтримки з боку держави безкоштовним житлом або у пошуку житла у оренду.
Оренда житла	Більшість ВПО орендує житло за ринковими цінами, які є високими, і це досить важко для переселенців. Деякі переселенці зіштовхнулися з дискримінацією з боку орендодавців. Власники житла, яке здається в оренду, дізнавшись про статус переселенця, відмовляють у наданні житла в оренду. Також складніше, ніж іншим ВПО, було орендувати житло сім'ям переселенців з дітьми, а також переселенцям з домашніми тваринами.
Комунальні платежі	Також ВПО піднімали питання того, що їм доводиться сплачувати комунальних платежі за житло, що залишилось на прифронтовій території і за житло за фактичним місцем проживання. А це додаткове навантаження на фінансовий стан переселенців.
Виплати ВПО	Основні проблеми з виплатами ВПО полягають у затримці нарахування грошової допомоги та бюрократичному затягуванні процесу їх оформлення.

З вище написаного можна зрозуміти з якими труднощами, зараз, у цей час, стикаються громадяни нашої держави. Не лише ВПО, це стосується і інших, такі як малозабезпечені, самотні матері і т.д. І звичайно, можна підсумувати скільки недопрацювань надання соціального захисту надходить з боку країни, та зі скількома проблемами стикається населення по усій Україні.

Висновком щодо покращення життя ВПО в Старосинявській територіальній громаді можна вказати, що відповідальні органи місцевого самоврядування докладають зусиль для забезпечення соціального захисту та вживають заходів для поліпшення умов життя ВПО. Зокрема, вони надають допомогу у оформленні соціальних виплат, забезпеченні тимчасовим житлом та медичному обслуговуванні. Також, Старосинявська громада створює, або ж намагаються створити, комфортні умови для життя ВПО, зокрема, шляхом підтримки їхнього соціально-економічного та культурного інтегрування, а також забезпечення доступу до освіти та зайнятості.

Проте, враховуючи складність ситуації з війною та збільшення кількості ВПО, існує потреба у подальшій роботі Старосинявської територіальної громади та координації з іншими установами та організаціями для забезпечення максимальної допомоги та підтримки ВПО.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Соціальний захист населення є важливою функцією органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування можуть забезпечувати соціальний захист шляхом реалізації різних заходів, таких як соціальні послуги, програми підтримки малозабезпечених верств населення, транспортні пільги, житлові програми, соціальне страхування та інші.

Важливо зазначити, що забезпечення соціального захисту на рівні місцевого самоврядування є особливо важливим для забезпечення соціальної справедливості та зменшення соціальної напруги в суспільстві. Органи місцевого самоврядування можуть бути більш чутливими до потреб та особливостей своєї громади, тому можуть забезпечити ефективнішу та якіснішу соціальну підтримку для своїх мешканців.

Однак, важливо зазначити, що забезпечення соціального захисту потребує великих фінансових витрат, тому органи місцевого самоврядування повинні враховувати фінансові можливості своєї громади та здійснювати ефективний контроль за використанням бюджетних коштів.

Отже, соціальний захист на рівні місцевого самоврядування є важливою функцією, яка допомагає забезпечити соціальну захищеність та підтримку для мешканців конкретної території. Проте, щоб забезпечити ефективну та якісну соціальну підтримку, необхідно здійснювати комплексний підхід, враховуючи потреби та можливості місцевого самоврядування.

Покращення соціального захисту в органах місцевого самоврядування може бути досягнуте за допомогою наступних пропозицій:

1. Розробка і впровадження місцевих програм соціального захисту: Місцеві органи самоврядування повинні створити програми, спрямовані на покращення життя громадян, які потребують соціального захисту. Ці програми можуть включати допомогу в безробітним, соціальну допомогу для малозабезпечених сімей, підтримку ветеранів та інші заходи, спрямовані на поліпшення життєвих умов людей.

2. Розширення доступу до соціальних послуг: Місцеві органи самоврядування повинні працювати над забезпеченням доступності соціальних послуг для всіх громадян, включаючи людей з інвалідністю, літніх людей, малозабезпечених сімей та інші уразливі групи. Це може включати розширення мережі соціальних центрів, запровадження мобільних соціальних служб та поліпшення якості надання соціальних послуг.

3. Підтримка соціального підприємництва: Місцеві органи самоврядування можуть сприяти розвитку соціального підприємництва, яке поєднує бізнес-діяльність з вирішенням соціальних проблем. Це може включати створення сприятливого середовища для розвитку соціальних підприємств, надання фінансової та консультативної підтримки, а також сприяння їх інтеграції в місцеві економічні процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” № 562-IX від 16.04.2020.
2. Закон України “Про соціальні послуги”.
3. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 06.12.2017 № 2147-VIII.
4. Закон України "Про соціальні послуги" від 09.02.2017 № 1679-VIII.
5. Закон України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" від 02.07.2015 № 559-VIII.
6. Закон України "Про основи соціальної захищеності населення в умовах соціально-економічного розвитку України" від 22.06.2017 № 2147-VIII.
7. Указ Президента України "Про деякі заходи щодо соціального захисту населення в умовах збройної агресії Російської Федерації" від 16.03.2022 № 117/2022.
8. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання соціальної допомоги під час карантину" від 17.12.2020 р. № 1164-IX/
9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про надання державної соціальної допомоги особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 31.05.2017 р. № 386.
10. Законом України "Про захист прав та свобод внутрішньо переміщених осіб" № 921-VIII від 24.12.2015.
11. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
12. <https://conf.ztu.edu.ua/>
13. <https://wiki.legalaid.gov.ua/>
14. <https://pidgorodne.otg.dp.gov.ua/>
15. <https://osvita.ua/>
16. <https://uk.wikipedia.org/>

17. <https://starosynjavska-gromada.gov.ua/>
18. <https://starosynjavska-gromada.gov.ua/centr-nadannya-administrativnih-poslug>
19. <https://cedos.org.ua/>
20. <https://legalaid.gov.ua/>
21. <http://chmr.gov.ua/>
22. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
23. https://jurliga.ligazakon.net/news/211039_status-vnutrshno-peremshcheno-osobi-v-ukran
24. <https://socialpolitica.dniprorada.gov.ua/>
25. <https://jurfem.com.ua/mistsevi-hromady-vnutrishnya-mihratsia-naselennya/>
26. <https://svoi.city/articles/274500/problemi-pereselenciv>
27. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
28. <https://buklib.net/books/35890/>
29. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
30. https://ips.ligazakon.net/document/view/KR201057?ed=2020_08_26
31. Андріїв М. М. Узгодження компетенцій органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в контексті публічного управління. *Демократичне врядування*. 2019. № 23. URL: <http://dv.lvivacademy.com/article/view/181486/182718>.
32. Баймуратов М., Боярський О. Дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері захисту прав людини: методологічні підходи до розуміння та визначення. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 31–41.
33. Батанов О. В., Кравченко В. В. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування. *Аспекти публічного управління*. 2018. № 6-7. С. 45–53.
34. Бондар М. Соціальне забезпечення та соціальний захист в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/976/934>.

35. Бондар М., Чемодурова Є. Соціальне забезпечення в територіальних громадах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/916/878>.
36. Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2021/42.pdf.
37. Борисенко Ю. Досягнення та виклики реформування місцевого самоврядування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2022. № 3. С. 42–50.
38. Булдаков Д. В. Європейські стандарти місцевого самоврядування та муніципальної демократії: проблеми запровадження в Україні. *Правові системи*. 2018. № 3. С. 69–79. URL: http://legalsystems.net.ua/?page_id=447.
39. Вінтоник С. В., Кравченко О. О. Удосконалення організаційних структур місцевих органів виконавчої влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 10. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2021/73.pdf.
40. Возняк Г., Капленко Г., Коваль В. Децентралізація як основа зміцнення фінансової самодостатності та розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1624/1561>.
41. Гришко С. М. Інтереси держави та територіальних громад на місцевому рівні в Україні: теоретичне розуміння. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 126–130. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2021/21.pdf.
42. Гуренко М. А. Гарантії прав та законних інтересів сторін інвестиційних договорів за участі органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. № Вип. 89. С. 8–14. URL: <http://www.apdp.in.ua/v89/3.pdf>.
43. Данілова Л., Губа М. Нормативно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 6. С. 132–139.

44. Дубич К. В. Практика соціального забезпечення конкретних категорій населення : навч. посіб. Т.2. Львів : Магнолія 2006, 2021. 429 с.
45. Золотоноша О. Правове регулювання місцевих органів влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 153–156.
46. Івановська А. М., Галус О. О., Рижук І. В. Організація надання адміністративних послуг соціального характеру в територіальній громаді в умовах децентралізації як гарантія конституційного права на соціальний захист. *Економіка, фінанси, право*. 2021. № 9. С. 17–20.
47. Мойсеєнко К. Є., Поляріна Є. С. Загальні засади покращення соціального забезпечення ВПО за напрямками реалізації міжнародних критеріїв оцінки оесd/ксп. *Держава та регіони*. 2020. № 3. С. 68–73. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/3_2020/3_2_2020/12.pdf.
48. Павлюк Т., Юрчик І. Система соціального захисту найбільш вразливих верств населення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1396/1346>.
49. Тополь О., Сухицька Н. Соціальні виплати, компенсації та пільги як напрями соціального забезпечення населення України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4. С. 7–16. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262321/258813>.
50. Юрчик Г., Давидчук Б. Особливості соціального захисту сімей в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2019. № 2. С. 25–34.

